Publicatieblad
van de Europese Unie

NL
C-serie

C/2024/6822

29.11.2024

AANBEVELING VAN DE RAAD

van 21 oktober 2024

inzake het economisch, begrotings-, werkgelegenheids- en structuurbeleid van Litouwen

(C/2024/6822)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 121, lid 2, en artikel 148, lid 4,

Gezien Verordening (EU) 2024/1263 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2024 betreffende de doeltreffende coördinatie van het economisch beleid en betreffende het multilaterale begrotingstoezicht en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad ([1]), en met name artikel 3, lid 3,

Gezien de aanbeveling van de Europese Commissie,

Gezien de resoluties van het Europees Parlement,

Gezien de conclusies van de Europese Raad,

Gezien het advies van het Comité voor de werkgelegenheid,

Gezien het advies van het Economisch en Financieel Comité,

Gezien het advies van het Comité voor sociale bescherming,

Gezien het advies van het Comité voor de economische politiek,

Overwegende hetgeen volgt:

(1) Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad ([2]), waarbij de herstel- en veerkrachtfaciliteit ("de faciliteit") werd ingesteld, is op 19 februari 2021 in werking getreden. De faciliteit biedt de lidstaten financiële ondersteuning voor de uitvoering van hervormingen en investeringen, die worden gerealiseerd met budgettaire stimulansen door de Unie. In overeenstemming met de prioriteiten van het Europees Semester voor coördinatie van het economisch beleid, draagt de faciliteit bij aan het economisch en sociaal herstel en de uitvoering van duurzame hervormingen en investeringen, met name hervormingen en investeringen om de groene en de digitale transitie te bevorderen en de economieën van de lidstaten veerkrachtiger te maken. Zij helpt ook de overheidsfinanciën te versterken en de groei en werkgelegenheid op middellange en lange termijn te stimuleren, de territoriale cohesie binnen de Unie te verbeteren en de verdere uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten te ondersteunen.

(2) Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad ([3]) ("de REPowerEU-verordening"), die op 27 februari 2023 is vastgesteld, heeft tot doel de Unie geleidelijk onafhankelijker te maken van de invoer van Russische fossiele brandstoffen. Dit zou moeten bijdragen tot energiezekerheid en de diversificatie van de energievoorziening van de Unie en tegelijkertijd het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, de opslagcapaciteit voor energie en de energie-efficiëntie vergroten. Litouwen heeft een nieuw REPowerEU-hoofdstuk toegevoegd aan zijn nationale herstel- en veerkrachtplan om belangrijke hervormingen en investeringen te financieren die de REPowerEU-doelstellingen helpen verwezenlijken.

([1]) PB L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (PB L 57 van 18.2.2021, blz. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([3]) Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad van 27 februari 2023 tot wijziging van Verordening (EU) 2021/241 wat betreft REPowerEU-hoofdstukken in herstel- en veerkrachtplannen en tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 1303/2013, (EU) 2021/1060 en (EU) 2021/1755 en Richtlijn 2003/87/EG (PB L 63 van 28.2.2023, blz. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

(3) Op 16 maart 2023 heeft de Commissie een mededeling gepubliceerd met de titel "Concurrentievermogen van de EU op lange termijn: blik op de periode na 2030", als basis voor beleidsbeslissingen en met als doel te werken aan een groeibevorderend regelgevingskader. De mededeling schetst het concurrentievermogen ten aanzien van negen elkaar versterkende aanjagers. Van die aanjagers zijn de toegang tot particulier kapitaal, onderzoek en innovatie, onderwijs en vaardigheden en een goed functionerende eengemaakte markt de belangrijkste beleidsprioriteiten voor hervormingen en investeringen met als doel de huidige productiviteitsuitdagingen aan te pakken en het concurrentievermogen van de Unie en haar lidstaten op lange termijn op te bouwen. Op 14 februari 2024 heeft de Commissie een mededeling gepubliceerd met de titel "Het jaarverslag over de eengemaakte markt en het concurrentievermogen 2024". In die mededeling worden de sterktes en zwaktes van het concurrentievermogen van de eengemaakte markt van Europa beschreven. De ontwikkelingen van het jaar worden geschetst aan de hand van de negen geselecteerde aanjagers van het concurrentievermogen.

(4) Op 21 november 2023 heeft de Commissie de jaarlijkse duurzamegroeianalyse 2024 vastgesteld en daarmee de aanzet gegeven van het Europees Semester voor coördinatie van het economisch beleid van 2024. Op 22 maart 2024 hechtte de Europese Raad zijn goedkeuring aan de prioriteiten van de analyse voor 2024 die rond de vier dimensies van concurrerende duurzaamheid zijn geconcentreerd. Op 21 november 2023 heeft de Commissie op basis van Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad ([4]) ook het waarschuwingsmechanismeverslag 2024 vastgesteld, waarin zij Litouwen niet heeft genoemd als een van de lidstaten die mogelijk door onevenwichtigheden is geraakt of het risico loopt daardoor geraakt te worden, en waarvoor een diepgaande evaluatie nodig zou zijn. Op dezelfde datum heeft de Commissie tevens een advies vastgesteld over het ontwerpbegrotingsplan van Litouwen voor 2024. De Commissie heeft ook een aanbeveling vastgesteld voor een aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone en een voorstel voor het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid voor 2024 waarin de uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren en de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten wordt geanalyseerd. De Raad heeft de aanbeveling over het economisch beleid van de eurozone ([5]) (de "Aanbeveling van 2024 over de eurozone") op 12 april 2024 aangenomen en het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid op 11 maart 2024.

(5) Op 30 april 2024 is het nieuwe kader voor economische governance van de Unie in werking getreden. Het kader omvat de nieuwe Verordening (EU) 2024/1263 betreffende de doeltreffende coördinatie van het economisch beleid en betreffende het multilaterale begrotingstoezicht, de gewijzigde Verordening (EG) nr. 1467/97 van de Raad ([6]) over de bespoediging en verduidelijking van de tenuitvoerlegging van de procedure bij buitensporige tekorten en de gewijzigde Richtlijn 2011/85/EU van de Raad ([7]) betreffende voorschriften voor de begrotingskaders van de lidstaten. De doelstellingen van het nieuwe kader voor economische governance zijn het bevorderen van gezonde en houdbare overheidsfinanciën, duurzame en inclusieve groei en veerkracht door middel van hervormingen en investeringen en het voorkomen van buitensporige overheidstekorten. Het nieuwe kader voor economische governance bevordert ook de nationale verantwoordelijkheid en heeft een grotere focus op de middellange termijn, in combinatie met een doeltreffendere en meer samenhangende handhaving. Elke lidstaat moet bij de Raad en de Commissie een nationaal budgettair-structureel plan voor de middellange termijn indienen. Een nationaal budgettair-structureel plan voor de middellange termijn bevat de budgettaire, hervormings- en investeringstoezeggingen van een lidstaat, met een planningshorizon van vier of vijf jaar, afhankelijk van de normale duur van de nationale legislatuurperiode. Het netto-uitgaventraject ([8]) van de nationale budgettair-structurele plannen voor de middellange termijn moet voldoen aan de vereisten van Verordening (EU) 2024/1263, met inbegrip van de vereisten om de overheidsschuld aan het einde van de aanpassingsperiode op een plausibel neerwaarts pad te brengen of te houden of op een prudent niveau onder 60 % van het bruto binnenlands product (bbp) te houden en om het overheidstekort op middellange termijn onder de in het Verdrag vastgelegde referentiewaarde van 3 % van het bbp te brengen en/of te houden. Indien een lidstaat zich overeenkomstig de criteria van Verordening (EU) 2024/1263 verbindt tot een relevante reeks hervormingen en investeringen, kan de aanpassingsperiode met maximaal drie jaar worden verlengd. Om de opstelling van die nationale budgettair-structurele plannen voor de middellange termijn te ondersteunen, heeft de Commissie op 21 juni 2024 richtsnoeren gepubliceerd over de informatie die de lidstaten moeten verstrekken in hun nationale budgettair-structurele plannen voor de middellange termijn en jaarlijkse voortgangsverslagen. Overeenkomstig de artikelen 5 en 36 van Verordening (EU) 2024/1263 heeft de Commissie in voorkomend geval referentiepaden en technische informatie aan de lidstaten bezorgd. De lidstaten moeten hun nationale budgettair-structurele plannen voor de middellange termijn uiterlijk op 20 september 2024 indienen, tenzij de

([4]) Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 betreffende de preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden (PB L 306, 23.11.2011, p. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj).

([5]) Aanbeveling van de Raad van 12 april 2024 over het economisch beleid van de eurozone (PB C, C/2024/2807, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Verordening (EG) nr. 1467/97 van de Raad van 7 juli 1997 over de bespoediging en verduidelijking van de tenuitvoerlegging van de procedure bij buitensporige tekorten (PB L 209, 2.8.1997, p. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Richtlijn 2011/85/EU van de Raad van 8 november 2011 tot vaststelling van voorschriften voor de begrotingskaders van de lidstaten (PB L 306, 23.11.2011, p. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Netto-uitgaven in de zin van artikel 2, punt 2), van Verordening (EU) 2024/1263: "netto-uitgaven" zijn de overheidsuitgaven ongerekend i) rente-uitgaven, ii) discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde, iii) uitgaven voor programma's van de Unie die volledig met inkomsten uit Uniefondsen worden gefinancierd, iv) nationale uitgaven voor medefinanciering van door de Unie gefinancierde programma's, v) cyclische elementen van de uitgaven voor werkloosheidsuitkeringen en vi) eenmalige en andere tijdelijke maatregelen.

lidstaat en de Commissie een redelijke verlenging van de termijn overeenkomen. Overeenkomstig hun nationale wettelijke kaders kunnen de lidstaten hun ontwerpplannen voor de middellange termijn met hun nationale parlementen bespreken, de onafhankelijke begrotingsinstellingen vragen een advies uit te brengen en de sociale partners en andere nationale belanghebbenden raadplegen.

(6) In 2024 blijft het Europees Semester voor coördinatie van het economisch beleid evolueren in overeenstemming met de uitvoering van de faciliteit. De volledige uitvoering van de herstel- en veerkrachtplannen blijft essentieel voor de verwezenlijking van de beleidsprioriteiten in het kader van het Europees Semester, aangezien de plannen helpen bij het doeltreffend aanpakken van alle of een aanzienlijk deel van de problemen die zijn aangehaald in de relevante landspecifieke aanbevelingen die in de afgelopen jaren zijn gedaan. De landspecifieke aanbevelingen van 2019, 2020, 2022 en 2023 blijven onverminderd van belang voor herstel- en veerkrachtplannen die zijn herzien, bijgewerkt of gewijzigd overeenkomstig de artikelen 14, 18 en 21 van Verordening (EU) 2021/241.

(7) Op 14 mei 2021 heeft Litouwen overeenkomstig artikel 18, lid 1, van Verordening (EU) 2021/241 zijn herstel- en veerkrachtplan ingediend bij de Commissie. Op grond van artikel 19 van Verordening (EU) 2021/241 heeft de Commissie de relevantie, doeltreffendheid, efficiëntie en samenhang van het herstel- en veerkrachtplan beoordeeld overeenkomstig de in bijlage V bij die verordening opgenomen beoordelingsrichtsnoeren. Op 28 juli 2021 heeft de Raad zijn uitvoeringsbesluit betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor Litouwen ([9]) vastgesteld, dat werd gewijzigd op 9 november 2023 op grond van artikel 18, lid 2, van Verordening (EU) 2021/241 om de maximale financiële bijdrage voor niet terug te betalen financiële steun bij te werken en het REPowerEU-hoofdstuk erin op te nemen ([10]). De tranches worden vrijgegeven als de Commissie overeenkomstig artikel 24, lid 5, van Verordening (EU) 2021/241 verklaart dat Litouwen de desbetreffende in het uitvoeringsbesluit van de Raad vastgelegde mijlpalen en streefdoelen op bevredigende wijze heeft verwezenlijkt. Bevredigende verwezenlijking impliceert dat de verwezenlijking van eerdere mijlpalen en streefdoelen niet is teruggedraaid.

(8) Op 19 juni 2024 heeft de Commissie het landverslag 2024 voor Litouwen gepubliceerd. Daarin werd de vooruitgang beoordeeld die Litouwen heeft geboekt bij de uitvoering van de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen die de Raad tussen 2019 en 2023 heeft aangenomen, en werd de balans opgemaakt van de uitvoering door Litouwen van het herstel- en veerkrachtplan. Op basis van die analyse werden in het landverslag lacunes vastgesteld met betrekking tot de uitdagingen die niet of slechts gedeeltelijk worden aangepakt in het herstel- en veerkrachtplan, alsook nieuwe en opkomende uitdagingen. Ook werd de voortgang beoordeeld die Litouwen heeft geboekt bij de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten en bij de verwezenlijking van de kerndoelen van de Unie inzake werkgelegenheid, vaardigheden en armoedebestrijding, alsook bij de verwezenlijking van de duurzameontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.

(9) Volgens door Eurostat gevalideerde gegevens is het overheidstekort van Litouwen toegenomen van 0,6 % van het bbp in 2022 tot 0,8 % in 2023, terwijl de overheidsschuld is toegenomen van 38,1 % van het bbp eind 2022 tot 38,3 % eind 2023.

(10) Op 12 juli 2022 heeft de Raad aanbevolen ([11]) dat Litouwen actie onderneemt om ervoor te zorgen dat de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven in 2023 in overeenstemming is met een algemene neutrale fiscale beleidskoers ([12]), rekening houdend met de aanhoudende tijdelijke en gerichte steun aan huishoudens en bedrijven die het meest kwetsbaar zijn voor stijgingen van de energieprijzen en aan mensen die Oekraïne ontvluchten. Litouwen kreeg de aanbeveling klaar te staan om de lopende uitgaven aan te passen aan de veranderende situatie. Litouwen kreeg ook de aanbeveling om meer overheidsinvesteringen te doen voor de groene en de digitale transitie, en voor energiezekerheid in het kader van het REPowerEU-initiatief, onder meer door gebruik te maken van de faciliteit en andere Uniefondsen. Volgens ramingen van de Commissie was de begrotingskoers ([13]) in 2023 expansief (0,6 % van het bbp), in een context van hoge inflatie. De groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde) in 2023 leverde een grotendeels neutrale bijdrage aan de begrotingskoers van - 0,2 % van het bbp op. Daarin zijn de met 0,1 % van het bbp verhoogde kosten voor het bieden van tijdelijke bescherming aan ontheemden uit Oekraïne meegerekend. De groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven in 2023 was in overeenstemming met de

([9]) ST 10477/21 INIT; ST 10477/21 ADD 1.

([10]) Uitvoeringsbesluit van de Raad van 9 november 2023 tot wijziging van het Uitvoeringsbesluit van 28 juli 2021 betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor Litouwen (ST 14637/23 INIT en ST 14637/23 ADD 1).

([11]) Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022 over het nationale hervormingsprogramma 2022 van Litouwen en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2022 van Litouwen (PB C 334 van 1.9.2022, blz. 120).

([12]) Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie bedraagt de potentiële outputgroei op middellange termijn van Litouwen, die wordt gebruikt als maatstaf voor de begrotingskoers, in 2023 nominaal 10,5 %, op basis van de gemiddelde reële potentiële groei over tien jaar en de bbp-deflator van 2023.

([13]) De begrotingskoers wordt afgemeten aan de jaarlijkse verandering in de onderliggende begrotingssituatie van de overheid. Op basis daarvan wordt de economische impuls beoordeeld die uitgaat van het begrotingsbeleid — zowel het op nationaal niveau gefinancierde beleid als het beleid dat uit de begroting van de Unie wordt gefinancierd. De begrotingskoers wordt gemeten als het verschil tussen i) het groeipotentieel op middellange termijn en ii) de verandering in de primaire uitgaven (discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde niet meegerekend), exclusief de tijdelijke COVID-19-crisismaatregelen, maar inclusief de uitgaven gefinancierd door niet terug te betalen steun (subsidies) in het kader van de faciliteit en andere Uniefondsen.

aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022. De grotendeels neutrale bijdrage van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven was toe te schrijven aan de met 0,9 procentpunten van het bbp verlaagde kosten van de (gerichte en niet-gerichte) steunmaatregelen voor huishoudens en bedrijven in reactie op stijgingen van de energieprijzen. De lonen in de publieke sector, de sociale uitkeringen en de pensioenen waren de belangrijkste aanjagers van de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend de discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde). In 2023 bedroegen de met subsidies uit hoofde van de faciliteit en andere fondsen van de Unie gefinancierde uitgaven 1,2 % van het bbp. De nationaal gefinancierde investeringen bedroegen 3,5 % van het bbp in 2023, een stijging van 0,9 procentpunten ten opzichte van 2022. Litouwen financierde aanvullende investeringen via de faciliteit en andere Uniefondsen. Het land financierde overheidsinvesteringen voor de groene en digitale transitie en voor energiezekerheid, zoals de bouw van vier energieopslagfaciliteiten om de zekerheid en de stabiliteit van het Litouwse elektriciteitsnet te waarborgen. Die overheidsinvesteringen zijn deels uit de faciliteit en andere Uniefondsen gefinancierd.

(11) Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie zal het reële bbp groeien met 2,0 % in 2024 en 2,9 % in 2025 en zal de inflatie, gemeten aan de hand van het geharmoniseerd indexcijfer van de consumptieprijzen (GICP), in 2024 1,9 % en in 2025 1,8 % bedragen.

(12) Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie zal het overheidstekort in 2024 1,8 % van het bbp bedragen, terwijl de overheidsschuldquote tegen eind 2024 zal stijgen tot 38,9 %. In de stijging van het tekort in 2024 komen de uitgavenstijgingen tot uiting die niet volledig worden gecompenseerd door stijgende inkomsten. De uitgaven stijgen wegens de indexering van pensioenen en sociale uitkeringen, stijgende lonen in de overheidssector, inkomensoverdrachten door de overheid en rente-uitgaven. De lonen in de overheidssector zullen naar verwachting even snel stijgen als de lonen in de particuliere sector om het concurrentievermogen van de publieke sector als werkgever te behouden. Volgens de ramingen van de Commissie is de begrotingskoers in 2024 expansief (1,6 % van het bbp).

(13) Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie zullen in 2024 uitgaven ten belope van 0,8 % van het bbp worden gefinancierd met niet terug te betalen steun ("subsidies") uit hoofde van de faciliteit, tegenover 0,3 % van het bbp in 2023. De met subsidies uit hoofde van de faciliteit gefinancierde uitgaven zullen hoogwaardige investeringen en productiviteitsverhogende hervormingen mogelijk maken zonder dat dit rechtstreekse gevolgen heeft voor het overheidssaldo of de overheidsschuld van Litouwen. Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie zullen in 2024 uitgaven ten belope van 0,5 % van het bbp worden gedekt door leningen uit hoofde van de faciliteit, tegenover 0,0 % van het bbp in 2023.

(14) Op 14 juli 2023 heeft de Raad Litouwen aanbevolen ([14]) om in 2024 een gezonde begrotingssituatie aan te houden. De lidstaten is verzocht er bij het uitvoeren van hun begroting 2023 en het opstellen van hun ontwerpbegrotingsplannen voor 2024 rekening mee te houden dat de Commissie aan de Raad zou voorstellen om op een tekort gebaseerde buitensporigtekortprocedures in te leiden op basis van de begrotingsresultaten voor 2023. Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie zal het structurele saldo van Litouwen naar verwachting - 0,8 % van het bbp bedragen in 2024, tegenover 0,1 % in 2023, zodat het dicht bij het niveau blijft van de begrotingsdoelstelling van het land op middellange termijn van een structureel saldo van - 1,0 % van het bbp. Dit is in overeenstemming met hetgeen de Raad heeft aanbevolen.

(15) Voorts heeft de Raad Litouwen aanbevolen maatregelen te nemen om de van kracht zijnde noodsteunmaatregelen voor energie zo snel mogelijk af te bouwen in 2023 en 2024. De Raad heeft voorts aanbevolen dat, indien hernieuwde stijgingen van de energieprijzen nieuwe of voortgezette steunmaatregelen vereisen, Litouwen ervoor zou moeten zorgen dat dergelijke steunmaatregelen gericht zijn op de bescherming van kwetsbare huishoudens en bedrijven, budgettair haalbaar zijn, en stimulansen voor energiebesparing behouden. Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie bedragen de nettobegrotings-kosten ([15]) van de noodsteunmaatregelen voor energie naar raming 0,3 % van het bbp in 2023, minder dan 0,1 % in 2024 en 0,0 % in 2025. Met name de compensatie van de belasting over de toegevoegde waarde op warmte-energie en warm water voor huishoudelijke verbruikers zal in 2024 van kracht blijven. De noodsteunmaatregelen voor energie werden in 2023 en 2024 afgebouwd. Dit is in overeenstemming met hetgeen de Raad heeft aanbevolen.

(16) Daarnaast heeft de Raad Litouwen aanbevolen om nationaal gefinancierde overheidsinvesteringen in stand te houden en te zorgen voor een doeltreffende absorptie van subsidies uit hoofde van de faciliteit en van andere Uniefondsen, met name om de groene en de digitale transitie te bevorderen. Volgens de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie zullen de nationaal gefinancierde overheidsinvesteringen naar verwachting afnemen van 3,5 % van het bbp in 2023 tot 3,3 % van het bbp in 2024. Dit is te wijten aan uitzonderlijk hoge investeringen in infrastructuur in 2023, onder meer voor defensie en veiligheid. Ter vergelijking: de nationaal gefinancierde overheidsinvesteringen bedroegen in de periode 2019-2022 gemiddeld 2,8 % van het bbp. In het licht van die bijkomende factoren worden de overheidsinvesteringen in 2024 beoordeeld als conform hetgeen door de Raad is aanbevolen. De overheids-

([14]) Aanbeveling van de Raad van 14 juli 2023 over het nationale hervormingsprogramma 2023 van Litouwen en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2023 van Litouwen (PB C 312 van 1.9.2023, blz. 135).

([15]) Het cijfer geeft het niveau weer van de jaarlijkse begrotingskosten van die maatregelen, inclusief inkomsten en uitgaven en, in voorkomend geval, ongerekend de inkomsten uit belastingen op uitzonderlijke winsten van energieleveranciers.

uitgaven die worden gefinancierd met inkomsten uit Uniefondsen, met inbegrip van subsidies uit hoofde van de faciliteit, zullen daarentegen naar verwachting stijgen van 1,2 % van het bbp in 2023 tot 1,8 % van het bbp in 2024.

(17) Op basis van de beleidsmaatregelen die op de afsluitdatum van de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie bekend waren en bij ongewijzigd beleid, wordt in 2025 een overheidstekort van 2,2 % van het bbp verwacht. De stijging van het tekort in 2025 weerspiegelt voornamelijk de stijgende sociale uitgaven wegens de indexering van de pensioenen en de sociale uitkeringen, terwijl de ontvangsten als percentage van het bbp naar verwachting stabiel zullen blijven. De verwachte stijging van de inkomsten uit sociale bijdragen en indirecte belastingen zal worden gecompenseerd door een daling van de inkomsten uit vennootschapsbelasting als gevolg van de geleidelijke afschaffing van de "tijdelijke solidariteitsbijdrage" die momenteel op de banken wordt geheven ([16]), alsook door de verwachte daling van de rentebaten, aangezien de regering voornemens is haar kasdeposito's bij de centrale bank te verminderen. De overheidsschuldquote zou tegen eind 2025 stijgen tot 41,6 % en wordt opgedreven door het toenemende tekort.

(18) De belastinginkomsten van Litouwen als percentage van het bbp zijn in 2023 gestegen, maar liggen aanzienlijk onder het Uniegemiddelde. Dit beperkt de beschikbare middelen voor overheidsuitgaven voor gezondheidszorg, sociale bescherming en algemene openbare diensten. In 2022 bedroegen de inkomsten uit eigendomsbelastingen, die behoren tot de belastingen die het minst schadelijk zijn voor de groei, slechts 0,3 % van het bbp, ongeveer zeven keer lager dan het Uniegemiddelde. Litouwen inde minder dan de helft van het Uniegemiddelde aan kapitaalbelastingen (als percentage van het bbp), heeft enkele van de laagste vervoersbelastingen in de Unie en is een van de weinige lidstaten zonder jaarlijkse automobielbelasting. De overheidsuitgaven voor sociale bescherming zijn in 2023 gestegen, maar liggen nog steeds aanzienlijk onder het Uniegemiddelde. Dit vertaalt zich in relatief lage niveaus van de sociale uitkeringen en een beperkte dekking, waarbij de ouderdomspensioenen tot de laagste in de Unie behoren in verhouding tot het inkomen uit arbeid ([17]). De uitgaven voor algemene openbare diensten zijn bijzonder laag; deze ontvangen minder dan de helft van de financiering (als percentage van het bbp) van het Uniegemiddelde. Ontoereikende financiële middelen voor de gezondheidszorg leiden tot een hoog niveau van onvervulde behoeften bij patiënten, met name voor groepen met een laag inkomen, een sterke afhankelijkheid van eigen bijdragen en het onvermogen om concurrerende lonen en voorwaarden aan gezondheidswerkers aan te bieden.

(19) Overeenkomstig artikel 19, lid 3, punt b), van Verordening (EU) 2021/241 en criterium 2.2 van bijlage V bij die verordening bevat het herstel- en veerkrachtplan een uitgebreide reeks elkaar versterkende hervormingen en investeringen die uiterlijk in 2026 moeten zijn uitgevoerd. Verwacht wordt dat die hervormingen en investeringen helpen bij het doeltreffend aanpakken van alle of een aanzienlijk deel van de uitdagingen die in de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen zijn vastgesteld. Om het concurrentievermogen van Litouwen op lange termijn te stimuleren door middel van de groene en de digitale transities, en tegelijk sociale rechtvaardigheid te waarborgen, is het van essentieel belang om binnen deze krappe termijn snel werk te maken van de doeltreffende uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk. Om de toezeggingen van het herstel- en veerkrachtplan uiterlijk in augustus 2026 na te komen, is het voor Litouwen van essentieel belang de hervormingen en de investeringen voort te zetten door de bijbehorende uitdagingen aan te pakken met name wat betreft de belastinghervorming. De systematische betrokkenheid van lokale en regionale autoriteiten, sociale partners, het maatschappelijk middenveld en andere relevante belanghebbenden blijft belangrijk om te zorgen voor een breed gevoelde verantwoordelijkheid voor de succesvolle uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan.

(20) In het kader van de tussentijdse evaluatie van de cohesiebeleidsprogramma's moet Litouwen overeenkomstig artikel 18 van Verordening (EU) 2021/1060 van het Europees Parlement en de Raad ([18]) elk programma ondersteund door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+), het Cohesiefonds en het Fonds voor een rechtvaardige transitie uiterlijk in maart 2025 toetsen aan onder meer de uitdagingen zoals benoemd in de landspecifieke aanbevelingen 2024, en zijn nationale energie- en klimaatplan. Die toetsing vormt de basis voor de definitieve toewijzing van de financiering van de Unie die in elk programma is opgenomen. Litouwen heeft vooruitgang geboekt bij de uitvoering van de cohesiebeleidsprogramma's en de Europese pijler van sociale rechten, maar er blijven uitdagingen bestaan en er blijft sprake van aanzienlijke regionale verschillen tussen het hoofdstedelijk gebied en de rest van Litouwen op het gebied van economische activiteit, investeringen en sociale indicatoren. Een snellere uitvoering van de programma's van het cohesiebeleid is van cruciaal belang. De in de programma's overeengekomen prioriteiten blijven relevant. Het is belangrijk om regionale verschillen te blijven aanpakken en zich daarbij te richten op achtergebleven districten. Verbetering van de kwaliteit

([16]) Op 18 juni 2024 besloot het Litouwse parlement om de "tijdelijke solidariteitsbijdrage" met één jaar te verlengen, tot eind 2025. De verwachte extra inkomsten (ongeveer 0,1 % van het bbp) zijn niet meegerekend in de voorjaarsprognoses 2024 van de Commissie.

([17]) Ouderdomspensioenen zijn in Litouwen niet belastbaar en er worden geen socialezekerheidsbijdragen betaald. De net-to-ouderdomspensioenen worden vergeleken met het bruto inkomen uit arbeid.

([18]) Verordening (EU) 2021/1060 van het Europees Parlement en de Raad van 24 juni 2021 houdende gemeenschappelijke bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds Plus, het Cohesiefonds, het Fonds voor een rechtvaardige transitie en het Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur en de financiële regels voor die fondsen en voor het Fonds voor asiel, migratie en integratie, het Fonds voor interne veiligheid en het Instrument voor financiële steun voor grensbeheer en visumbeleid (PB L 231, 30.6.2021, p. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

van en de toegang tot onderwijs (onder meer door de uitvoering van de Europese kindergarantie), sociale en gezondheidsdiensten blijft relevant. Litouwen zou ook gebruik kunnen maken van het platform voor strategische technologieën voor Europa, dat is vastgesteld bij Verordening (EU) 2024/795 van het Europees Parlement en de Raad ([19]), om de transformatie van de industrie te ondersteunen door de ontwikkeling en productie van digitale en deeptech-innovatie met een hoge toegevoegde waarde, alsook schone en hulpbronnenefficiënte technologieën en biotechnologieën, onder meer op het gebied van defensie en goederen voor tweeërlei gebruik.

(21) Naast de economische en sociale uitdagingen die met het herstel- en veerkrachtplan en andere Uniemiddelen worden aangepakt, heeft Litouwen te maken met verschillende extra uitdagingen in verband met gezondheidszorg- en pensioenstelsels, concurrentievermogen, openbare diensten alsmede milieu- en grondstoffenbeheer.

(22) Het scala aan preventieve, vroegtijdige diagnostische en eerstelijnszorg in Litouwen is beperkt en eerstelijnszorgteams missen de nodige competenties. Als gevolg daarvan blijft de sterfte als gevolg van vermijdbare en behandelbare oorzaken hoog. Dit wordt beïnvloed door zwakke punten in preventiemaatregelen, de screening in de gezondheidszorg en de verstrekking van behandelingen, maar ook door gedragsgerelateerde risicofactoren. De uitgaven voor gezondheidszorg behoren nog steeds tot de laagste in de Unie (slechts 68,6 % daarvan werd in 2021 door de overheid gefinancierd). Litouwen begint wetgevingsmaatregelen te nemen en investeringen te doen om de eerstelijnszorg en preventieve zorg te versterken, maar deze hebben nog geen resultaten opgeleverd.

(23) Hoewel de sociale uitkeringen en de ouderdomspensioenen de afgelopen jaren gemiddeld zijn gestegen, kan het belasting- en uitkeringsstelsel in Litouwen nog steeds onvoldoende verlichting bieden voor armoede (20,9 % tegenover 16,5 % in de Unie) en inkomensongelijkheid (S80/S20-ratio van 6,39 tegenover 4,74 in de Unie). De toereikendheid van de ouderdomspensioenen in verhouding tot het inkomen vóór pensionering is verslechterd en blijft kritiek laag. In 2022 bedroeg het mediane beschikbare inkomen van ouderen (65 jaar of ouder) 65 % van de mediaan vóór pensionering ([20]), 15 procentpunten lager dan het Uniegemiddelde. De kloof tussen het inkomen vóór de pensionering en het inkomen na de pensionering is sinds 2014 groter geworden. Het geaggregeerde vervangingspercentage voor ouderdomspensioenen ([21]), dat de omvang van de pensioenen meet als percentage van de inkomens vóór pensionering vóór belastingen, was in 2022 het laagste in de Unie. Hoewel het gemiddelde pensioen uit het staatsfonds voor sociale verzekeringen aanzienlijk is gestegen (van 277 EUR in 2017 tot 539 EUR in 2023), blijft het nog steeds onder de armoedegrens (564 EUR in 2023). De geringe algemene toereikendheid van de pensioenen is een van de belangrijkste oorzaken van armoede onder ouderen. In 2022 was het armoederisicopercentage van ouderen een van de hoogste in de Unie (39,5 % in Litouwen tegenover 17,3 % in de Unie). Ondanks de vooruitgang die de afgelopen jaren is geboekt, behoort de energiearmoede nog steeds tot de hoogste in de Unie. Het aanpakken van deze uitdagingen zou ook bijdragen tot de ondersteuning van opwaartse sociale convergentie, in overeenstemming met de tweede landenanalyse van de diensten van de Commissie op basis van de kenmerken van het kader voor sociale convergentie, dat werd getest in 2024. Overeenkomstig artikel 3, lid 3, punt b), van Verordening (EU) 2024/1263 moet het Europees Semester toezicht door de Commissie op de uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren omvatten, onder meer door middel van een kader dat risico's voor sociale convergentie opspoort.

(24) Er blijven regionale verschillen bestaan in Litouwen, die nog worden verergerd door negatieve demografische ontwikkelingen. Litouwen kampt met een aanzienlijk grotere kloof tussen stad en platteland wat betreft het risico op armoede of sociale uitsluiting in vergelijking met het Uniegemiddelde (10,7 procentpunten tegenover 0,4 procentpunten in 2022, berekend als het verschil in het aandeel van de bevolking). Voor kleinere en meer afgelegen gemeenten wordt het steeds moeilijker om op efficiënte wijze toegang te bieden tot hoogwaardige gezondheidszorg, onderwijs, sociale diensten, vervoer, energie, watervoorziening en andere openbare diensten, en om de economische ontwikkeling te versnellen. De gemeenten werken onvoldoende samen om expertise en investeringen te bundelen om de efficiëntie en doeltreffendheid van de openbare dienstverlening op te schalen en te verbeteren. Een versnipperd en ongelijk ontwikkeld openbaarvervoerssysteem, het gebrek aan interne connectiviteit en intermodaliteit ([22]), reisplanning en andere elementaire passagiersdiensten belemmeren de toegang tot banen en openbare diensten, met name in afgelegen en plattelandsgebieden, wat bijdraagt tot regionale verschillen. Litouwen beschikt over het minst ontwikkelde en minst gebruikte openbaarvervoersnet in de Unie, waarbij slechts 5,3 % van

([19]) Verordening (EU) 2024/795 van het Europees Parlement en de Raad van 29 februari 2024 tot oprichting van het platform voor strategische technologieën voor Europa (STEP) en tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG en Verordeningen (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) nr. 1303/2013, (EU) nr. 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 en (EU) 2021/241 (PB L, 2024/795, 29.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

([20]) Beschikbaar mediaan inkomen van de leeftijdscategorie 55-64 jaar.

([21]) De indicator is gedefinieerd als de verhouding tussen het mediane individuele bruto pensioen in de leeftijdsgroep van 65-74 jaar en het mediane individuele bruto inkomen in de leeftijdsgroep van 50-59 jaar, exclusief andere sociale voordelen.

([22]) Een kenmerk van een vervoerssysteem waarbij ten minste twee verschillende vervoerswijzen op geïntegreerde wijze worden gebruikt om een vervoerstraject van deur tot deur af te leggen.

de passagiersreizen met het openbaar vervoer plaatsvindt, waarvan 0,9 % per trein. Litouwen heeft aanzienlijke ruimte om de coördinatie van zijn openbaarvervoerssysteem op regionaal en centraal niveau te verbeteren.

(25) Litouwen heeft te kampen met een beperkte productiviteitsgroei, deels als gevolg van discrepanties tussen gevraagde en aangeboden vaardigheden. Hoewel het land een van de hoogste percentage afgestudeerden in het tertiair onderwijs heeft, vormt de schaarste aan gekwalificeerd personeel voor 72 % van de Litouwse bedrijven een belangrijke belemmering voor langetermijninvesteringen, terwijl slechts 47 % van de afgestudeerden van het hoger onderwijs een baan vindt die aansluit bij hun opleidingsniveau. De betrokkenheid van de sociale partners bij de ontwikkeling van studieprogramma's en de kwaliteitscontrole voor studieprogramma's in het hoger onderwijs blijven zwak. Het netwerk van instellingen voor hoger onderwijs is niet aangepast aan het dalende aantal studenten en zal nog meer onder druk komen te staan zodra dit jaar een nieuw systeem voor de toelating van studenten in werking treedt. Hoewel Litouwen verschillende projecten voor de reorganisatie van de hogescholen heeft gepland, zijn verdere inspanningen nodig om de efficiëntie van het netwerk voor hoger onderwijs te vergroten en het gefragmenteerde onderzoekssysteem te consolideren.

(26) Voor verschillende innovatie-indicatoren, zoals de intensiteit van onderzoek en innovatie (O&O), publiek-private partnerschappen en particuliere investeringen in O&O blijft Litouwen achter op het Uniegemiddelde. In 2022 bedroegen de overheidsuitgaven voor O&O 0,53 % van het bbp, het laagste niveau sinds 2007. Complexe regels beperken de toegang van de academische wereld en het bedrijfsleven tot openbare steunmaatregelen voor O&O. De particuliere investeringen in O&O zijn de afgelopen jaren gestagneerd en liggen drie keer lager dan het Uniegemiddelde. Dit wordt nog verergerd door de beperkte toegang tot financiering waardoor de groei van innovatieve ondernemingen wordt belemmerd, met name van kleine en middelgrote ondernemingen, die te kampen hebben met een beperkte beschikbaarheid van alternatieve financieringsbronnen.

(27) De Litouwse economie, en met name de industrie, is aanzienlijk minder efficiënt in het gebruik van materialen om welvaart te produceren dan gemiddeld in de Unie het geval is. De productiviteit van hulpbronnen blijft sinds 2018 constant onder het Uniegemiddelde, en wordt gekenmerkt door een grotere materiaalvoetafdruk. Het percentage circulair materiaalgebruik in Litouwen bedroeg in 2022 een derde van het Uniegemiddelde (4,1 % tegenover 11,5 %) en vertoont sinds 2018 geen tekenen van verbetering. Dit betekent dat ongeveer 96 % van alle materialen in Litouwen niet wordt hergebruikt, wat wijst op aanzienlijk potentieel om het gefragmenteerde afvalsorteer- en recyclingsysteem te verbeteren en het gebruik van secundaire materialen voor waardecreatie te bevorderen. Bovendien werd driekwart van de oppervlakte van het Litouwse gebouwenbestand vóór 1992 gebouwd, met een slechte energie-efficiëntie en een hoger energieverbruik (en energiearmoede) als gevolg. Het verbeteren van de productiviteit van hulpbronnen kan de afhankelijkheid van volatiele grondstoffenmarkten verminderen, de productiekosten verlagen en zo door efficiëntiewinsten het concurrentievermogen versterken, terwijl tegelijkertijd de negatieve gevolgen voor het milieu tot een minimum worden beperkt. Tegelijkertijd bevindt twee derde van de krachtens de Uniewetgeving beschermde habitats zich in een ongunstige staat van instandhouding, terwijl slechts de helft van alle oppervlaktewaterlichamen een goede ecologische toestand bereikt. Litouwen heeft te kampen met een aanzienlijk verlies aan biodiversiteit in landbouwlandschappen. Dit wordt geïllustreerd door de populatie akker- en weidevogels die in de periode 2000-2020 bijna met de helft is verminderd. Bovendien is de landbouwsector in Litouwen de op een na grootste uitstoter van broeikasgassen en is de uitstoot sinds 2005 toegenomen. Over de periode 2014-2020 werd het tekort aan milieu-investeringen in Litouwen in het totaal geraamd op 2,2 % van het bbp, ruim boven het Uniegemiddelde van 0,8 %. Als zodanig is er nog ruimte om landbouwpraktijken verder af te stemmen op de milieudoelstellingen.

(28) Aangezien de economieën van de lidstaten van de eurozone in hoge mate met elkaar zijn verweven en zij collectief bijdragen tot de werking van de economische en monetaire unie, heeft de Raad in 2024 de lidstaten van de eurozone aanbevolen actie te ondernemen, onder meer door middel van hun herstel- en veerkrachtplannen, teneinde uitvoering te geven aan de Aanbeveling van 2024 over de eurozone. Voor Litouwen dragen de aanbevelingen 1, 2, 3 en 4 bij tot de uitvoering van de eerste, tweede, derde en vierde aanbeveling die zijn vastgesteld in de Aanbeveling van 2024 over de eurozone,

BEVEELT AAN dat Litouwen in 2024 en 2025 de volgende acties onderneemt:

1. het budgettair-structurele plan voor de middellange termijn tijdig indienen; in overeenstemming met de vereisten van het hervormde stabiliteits- en groeipact de groei van de netto-uitgaven ([23]) in 2025 beperken tot een percentage dat verenigbaar is met, onder meer, de doelstelling om het overheidstekort onder de in het Verdrag vastgestelde referentiewaarde van 3 % van het bbp te houden en de overheidsschuld op een prudent niveau te houden op de

([23]) Overeenkomstig artikel 2, punt 2), van Verordening (EU) 2024/1263 wordt verstaan onder "netto-uitgaven": de overheidsuitgaven ongerekend rente-uitgaven, discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde, uitgaven voor programma's van de Unie die volledig met inkomsten uit Uniefondsen worden gefinancierd, nationale uitgaven voor medefinanciering van door de Unie gefinancierde programma's, cyclische elementen van de uitgaven voor werkloosheidsuitkeringen, en eenmalige en andere tijdelijke maatregelen.

middellange termijn; zorgen voor toereikende financiering voor de gezondheidszorg, de sociale zekerheid en de algemene openbare diensten;

2. de bijbehorende uitdagingen aanpakken teneinde een verdere snelle en effectieve uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk, mogelijk te maken, en ervoor zorgen dat de hervormingen en investeringen uiterlijk in augustus 2026 worden voltooid; de uitvoering van de cohesiebeleidsprogramma's versnellen; in het kader van de tussentijdse evaluatie van die programma's gericht blijven op de overeengekomen prioriteiten, en daarbij de kansen die het platform voor strategische technologieën voor Europa biedt om het concurrentievermogen te verbeteren, in overweging nemen;

3. de gezondheidsresultaten en de veerkracht van het gezondheidsstelsel verbeteren door de eerstelijnszorg te versterken en de preventieve zorg uit te breiden; de toereikendheid van de ouderdomspensioenen verbeteren en tegelijkertijd de houdbaarheid van het pensioenstelsel handhaven; de regionale verschillen aanpakken door de samenwerking tussen gemeenten te bevorderen bij het verbeteren van de toegang tot openbare diensten, met inbegrip van openbaar vervoer;

4. discrepanties tussen gevraagde en aangeboden vaardigheden aanpakken door de relevantie van het hoger onderwijs voor de arbeidsmarkt te verbeteren; particuliere investeringen in onderzoek en innovatie bevorderen; de productiviteit van hulpbronnen opvoeren om vooruitgang te boeken in de richting van een circulaire economie.

Gedaan te Luxemburg, 21 oktober 2024.

Voor de Raad

De voorzitter

NAGY I.